

Sotsiaalkaitseministri määruse „Lepituskohtumiste maht ja maksumus“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määrusega kehtestatakse riikliku perelepitusteenuse osutamise käigus korraldatavate riigieelarve vahenditest kaetavate lepituskohumiste maht ja maksumus. Lepituskohumiseks loetakse nii perelepitaja kohumist mõlema lepitusosalisega (vaidlusest puudutatud lapse vanemad) koos ja lepitusosalistega eraldi kui ka lapse ärakuulamist lepitusmenetluses.

Määrus kehtestatakse riikliku perelepitusteenuse seaduse (RPLS) § 15 lõike 2 alusel.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Sotsiaalministeeriumi laste ja perede osakonna nõunik laste ja perede osakonnajuhhi ülesannetes Liisa-Lotta Raag (626 9253; Liisa-Lotta.Raag@sm.ee). Eelnõu on välja töötatud koos Sotsiaalkindlustusametiga.

Mõjude hindamise on teinud Sotsiaalministeeriumi analüüsi ja statistika osakonna analüütikud Age Viira (626 9141; Age.Viira@sm.ee) ja Mari Sarv (mari.sarv@sm.ee).

Eelnõu juriidilise ekspertiisi on teinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Alice Sündema (626 9271, alice.sundema@sm.ee).

Eelnõu on keeleteimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeleteimetaja Virge Tammaru (626 9320; virge.tammaru@fin.ee).

1.3. Märkused

Määruse eelnõu on seotud Riigikogus 22.11.2021 vastu võetud riikliku perelepitusteenuse seadusega (438 SE).

Eelnõu ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-s 1 sätestatakse määruse reguleerimisala, mille kohaselt kehtestatakse määrusega riikliku perelepitusteenuse osutamise käigus korraldatavate riigieelarve vahenditest kaetavate lepituskohumiste maht ja maksumus.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse lepituskohumiste maht ja maksumus.

Lõike 1 kohaselt kaetakse riigieelarvest kuni viis lepituskohumist ühe vaidluse kohta. Põhjendatud vajaduse korral võib lepituskohumiste arvu suurendada. Lepituskohumiseks loetakse nii perelepitaja kohumist mõlema lepitusosalisega (vaidlusest puudutatud lapse vanemad) koos ja lepitusosalistega eraldi kui ka lapse ärakuulamist lepitusmenetluses.

Lõike 2 kohaselt kestab üks lepituskohumine 90 minutit ja selle maksumus on 85 eurot. Maksumus hõlmab lepitusmenetluse läbiviimiseks vajalike vahendite, materjalide, ruumide, transpordi ja muid kulusid, samuti tööjõukulu makse ja makseid ning käibemaksu.

RPLS ei sätesta, milliste isikutega (füüsiliste või juriidiliste) perelepitusteenuse osutamiseks lepingud sõlmitakse. Samuti ei sätesta seadus seda, mis tüüpi leping tuleb teenust vahetult osutava isikuga sõlmida. Sotsiaalkindlustusametil on võimalik olla paindlik ja sõlmida lepinguid nii füüsiliste kui ka juriidiliste isikutega. Sõltuvalt sellest, millise isikuga leping sõlmitakse, on ka

maksustamine erinev. Kuna maksumus hõlmab kõiki riiklikke makse ja makseid, olenemata sellest, millises vormis perelepitaja teenust osutab, kujuneb lepituskohtumise maksumus tavapärase juhtumi puhul järgmiselt:

- 1) juriidiline isik (mitte-käibemaksukohustuslane) – 85 eurot ühe lepituskohtumise kohta;
- 2) juriidiline isik (käibemaksukohustuslane) – 70,80 eurot ühe lepituskohtumise kohta (lisandub käibemaks, millega koos on maksumus 85 eurot);
- 3) füüsiline isik – 63,50 eurot ühe lepituskohtumise kohta (brutotasu, millelt Sotsiaalkindlustusamet peab kinni ja tasub riiklikud maksud ja maksed).

Lõikes 3 sätestatakse, et kui lepitusmenetlus toimub seoses riikliku perelepitusteenuse seaduse § 11 lõikes 1 nimetatud perelepituse erijuhtuga ning perelepitaja kaasab lepituskohtumistel osalema teise perelepitaja, arvestatakse lepituskohtumise maksumuseks 85 eurot mõlema perelepitaja kohta. Perelepituse erijuhtude alla kuuluvad juhtumid, kus: 1) on esinenud lähisuhtevägivalda, 2) on esinenud vaidlusest puudutatud lapse väärkohtlemist või hooletusse jätmist, 3) ühel või mõlemal lepitusosalisel on psüühikahäire või intellektipuue. Nende juhtumite korral võib perelepitaja kaasata lepituskohtumistel osalema teise perelepitaja, kes toetab lepitusmenetluse läbiviimist.

Lõikes 4 sätestatakse, et kui lepituskohtumine korraldatakse lapse ärakuulamiseks, kestab üks lepituskohtumine 60 minutit ja selle maksumus on 80 eurot. Lapse ärakuulamise eesmärk on anda lapsele võimalus avaldada oma seisukohti. Kui tavapärase lepituskohtumine kestab 90 minutit, siis lapse ärakuulamine on ajaliselt lühem, kuivõrd lapsed väsivad ja pikemad kohtumised ei oleks seetõttu mõistlikud. Küll aga on oluline anda lepitajale aega, et lapsega tutvuda ja temaga usalduslik suhe luua, mistõttu ei saa lepituskohtumiseks planeeritud aeg olla ka lühem kui 60 minutit.

Eelnõu §-s 3 sätestatakse määruse jõustumisaeg 1. septembril 2022. a, samal ajal RPLS-iga.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Mõju teenuse pakkumisele

Lepituskohtumiste mahu ja maksumuse määrus loob stabiilsuse ja kindluse teenuse pakkumisele ja kättesaadavusele. Seega on määrusel toetav ja positiivne sotsiaalne, sh demograafiline mõju teenust vajavatele lastega peredele (mõjutab neid alaealiste lastega peresid, kus vanemad lahutavad abielu või lähevad lahku ning ei suuda kokku leppida, milline on lapse elukorraldus pärast lahutust). Samuti on määrusel mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele, tagades stabiilsemalt perelepitusteenuse kättesaadavuse ning hõlbustades sihtrühma aitamist kohalike omavalitsuste kaudu ja teenuse korraldust Sotsiaalkindlustusameti poolt. Määruse seletuskirjas ei hinnata eraldi lepituskohtumiste mahu ja maksumuse mõjusid nimetatud sihtrühmadele, kuivõrd perelepitusteenuse mõjusid on komplekselt hinnatud [riikliku perelepitusteenuse eelnõu seletuskirjas](#).

Määrusel on kaudne positiivne mõju ka perelepitusteenuse pakkujatele, kelleks on riikliku koolitusprogrammi läbinud kvalifitseeritud perelepitajad, kelle jaoks on ette nähtud täienduskoolitused ja regulaarse supervisiooni süsteem, mida korraldab Sotsiaalkindlustusamet. Teenusepakkujatega sõlmitakse 2-aastased hankepingud sessioonihinnaga 80–85 eurot (sõltuvalt lepituskohtumise sisust). Perelepitusteenuse saajate 2024. aastal saavutatavaks sihtrühmaks on 3000 peret. Selleks et tagada perelepitusteenusega kaetus üle riigi, on tarvis luua lepinguline koostöösuhe 44 lepitajaga, kellest igaüks töötab viie nädala jooksul kaheksa perekonnaga ja aasta jooksul orienteeruvalt 68 perekonnaga 340 sessiooni raames.

Eelnõu ei oma mõju riigi julgeolekule, majandusele, rahvusvahelistele suhetele, keskkonnale ega regionaalarengule.

Mõju riigieelarvele

2022. aasta riigieelarve menetlemisel otsustas Vabariigi Valitsus Sotsiaalministeeriumi lisataotluse alusel anda riikliku perelepitussüsteemi rahastamiseks eelarvesse kuludeks (summad koos käibemaksuga) 2022. aastal 614 647 eurot, 2023. aastal 1 405 853 eurot, 2024. aastal 1 702 641 eurot ning 2025. aastal ja järgnevatel aastatel 1 711 392 eurot aastas.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

2022. aastal on arvestatud teenuse pakkumisega ca 1000 perele. Otsene teenuse osutamisega seotud kulu, arvestades viie lepituskohtumisega, oleks 420 eurot vaidlustuse kohta ehk 420 000 eurot, millele lisanduvad Sotsiaalkindlustusameti kulud, mis puudutavad teavitusi, koordineerimist, teenuse järelevalvet jms ca 194 600 euro ulatuses. 2023. aastal on arvestatud teenuse pakkumisega 2500 perele ning järgnevatel aastatel 3000 perele.

Määruse rakendamiseks on riigieelarves olemas vajalikud vahendid (vt eelmine punkt).

6. Määruse jõustumine

Määrus on kavandatud jõustuma samal ajal RPLS-iga ehk 1. septembril 2022. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Justiitsministeeriumile ja Rahandusministeeriumile.